

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора
Шехавцової Світлани Олександрівни
на дисертаційну роботу Магди Поліни Миколаївни
на тему «**Формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх
учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-
гуманітарного циклу**», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)

На сучасному етапі розвитку української держави важливою умовою збереження й збагачення національно-культурних традицій, підвищення рівня духовної культури й гуманізації суспільства є пошук і впровадження ефективних технологій формування в молодого покоління здатності пізнання й творчого перетворення себе та навколишнього світу на основі принципів гуманізму, пріоритету загальнолюдських цінностей. Означена проблема набуває все більшої актуальності, коли йдеться про майбутніх учителів музичного мистецтва, оскільки саме вони в прийдешньому стануть транслятором цінностей і ціннісних орієнтацій майбутніх поколінь.

Особливої суспільної й особистісної значущості в цьому контексті набуває проблема формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу, що є невід'ємним складником гармонійного розвитку окремої особистості й ефективним засобом духовного розвитку всього суспільства.

Актуальність дисертації зумовлена зорієнтованістю результатів наукового пошуку на розв'язання суперечностей між вимогами держави щодо рівня сформованості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва як засобу формування духовної культури окремої особистості й усього суспільства та реальним рівнем сформованості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва; необхідністю забезпечення ефективних педагогічних умов формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення предметів соціально-

гуманітарного циклу та недостатньою теоретичною розробленістю цього питання у вітчизняному науковому просторі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Загалом поняттєво-категоріальний апарат дослідження є несуперечливим і строгим, а його логіка достатньо обґрунтованою. Дисертаційна робота має певні неповторні характеристики, концептуальну ідею наукового пошуку. Її хід супроводжує сучасна система методологічної, теоретичної й емпіричної аргументації. Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу – розглянуто на різних рівнях нормативного аналізу. Висвітленню його на процесуальному рівні передували намагання дослідниці розробити програму формувального експерименту. Оцінка його результатів здійснена на якісному та кількісному рівнях.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, змістовно розробити та експериментально перевірити педагогічні умови формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу – відповідає темі дисертаційної роботи. Завдання й гіпотеза узгоджені з метою та темою. Оцінка результатів експериментальної роботи здійснено більше на кількісному рівні, ніж на якісному. Безперечно, науковий пошук виконано добросовісною та компетентною дослідницею, що дозволило їй зробити ґрунтовні висновки при розв'язанні педагогічно значущої проблеми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки й методик технологічної та професійної освіти Донбаського державного педагогічного університету в межах теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер № 0115U003307). Тему затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний

педагогічний університет» (протокол № 3 від 18 жовтня 2017 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки й психології (протокол № 1 від 30. 01. 2018 р.).

У репрезентованій роботі повно й ґрунтовно розкрито зміст двох розділів відповідно до теми та сформульовано висновки, що логічно випливають зі змісту проведеної розвідки, яка засвідчує, що авторці вдалося реалізувати мету й вирішити всі поставлені завдання. Це зумовлено використанням широкого комплексу валідних і надійних методів дослідження, ґрунтовно проведеним експериментом.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження проблеми формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу» розглянуто тлумачення категорій «цінності», «ціннісні орієнтації», «професійні цінності» переважно в працях вітчизняних науковців і на основі цього визначено сутність понять «ціннісні орієнтації», «професійні цінності». Розглянуто різні класифікації цінностей у контексті вимог до професії вчителя музичного мистецтва та професійно-ціннісних орієнтацій, виокремлено ті, які в умовах освітнього сьогодення потребують активного формування, а саме: патріотизм, комунікативність, креативність, емпатія та біоетика.

Поглиблення теми досягнуто за рахунок розгляду процесу формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музичного мистецтва (школи мистецтв) як педагогічного феномену співвідносно з професіограмою вчителя музичного мистецтва. Визначено показники, критерії (когнітивний, мотиваційний, діяльнісний і рефлексивний) та рівні сформованості (високий, середній, низький) професійно-ціннісних орієнтацій у контрольній та експериментальній групах респієнтів.

Описано та обґрунтовано використання на констатувальному етапі експерименту таких методик: вивчення навчальної документації, тестування, методики врахування індексу задоволеності майбутніх учителів музичного

мистецтва процесом музично-педагогічної діяльності та формуванням професійно-ціннісних орієнтацій, методики визначення організаторських та комунікативних здібностей, діагностики здатності до емпатії з обчисленням коефіцієнта рангової кореляції та ін.

Висвітлено та проілюстровано за допомогою порівняльних таблиць та стовпчастих діаграм результати діагностики рівня сформованості патріотизму, комунікативності, креативності, емпатії, біоетики майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу на констатувальному етапі експерименту.

Другий розділ «Дослідницько-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу» присвячено розробці та теоретичному обґрунтуванню педагогічних умов підвищення ефективності формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу (історії України, соціології, основ екології, основ філософських знань, культурології, педагогіки і психології). У розділі представлено результати впровадження в практику навчання в коледжах культури та мистецтв педагогічних умов формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва, чим доведено їхню ефективність, висвітлено етапи педагогічного пошуку, динаміку сформованості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу.

Заслуговує на увагу цікавий досвід формування професійно-ціннісних орієнтацій завдяки розвитку емпатії та креативності майбутніх учителів музичного мистецтва шляхом залучення їх до участі в аматорських музичних групах як підґрунтя для вдосконалення професійних умінь установлювати контакт і навички роботи з аудиторією, імпровізаційної поведінки та артистизму. Важливим є використання в якості виконавського матеріалу

творів місцевих сучасних композиторів та поетів. Авторкою також творчо адаптовано метод аудіовізуалізації (у арт-техніці на основі синестезичних асоціацій) у складі тренінгу креативності.

Достовірність результатів дослідження забезпечено, зокрема, поєднанням кількісного та якісного аналізу експериментальних даних і добром адекватних логіці дослідження методів математичної статистики під час контрольного етапу. Отже, експериментальне дослідження підтвердило сформульовані теоретичні положення та гіпотезу дисертаційної роботи.

Основні результати дослідження висвітлено в достатній кількості публікацій: десяти статтях, опублікованих у фахових виданнях України, одному зарубіжному виданні, одній публікації у складі колективної зарубіжної монографії, у складі збірників тез одинадцяти науково-практичних конференцій та трьох інших виданнях України.

Зважаючи на загальний високий рівень проведеного дослідження, відзначимо окремі дискусійні положення та зауваження до змісту роботи, а також висловимо окремі побажання:

1. Дисертантка, аналізуючи основні терміни, що використовуються в роботі, іноді занурюється у невиправдані пошуки оптимального визначення та ухиляється від основної мети дослідження, а це займає значну частину роботи. Зокрема, це погляди на тлумачення поняття «феномен», «інтерактивна технологія», огляд типів учителів, аналіз складників педагогічної майстерності, які не входять до близького лексико-семантичного кола ключового поняття дослідження.

2. Щодо категоріально-понятійного апарату дисертації, то авторка визначила все відповідно до логіки наукового дослідження. Утім, у висновках до першого розділу подано визначення ключових понять «ціннісні орієнтації» та «професійні цінності». Бажано було поєднати їх і надати визначення «професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва», у якому було представлено специфіку професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів саме музичного мистецтва.

3. Зважаючи на те, що в тексті роботи дисертантка репрезентує різні класифікації цінностей, доцільно було б наочно відобразити у вигляді схеми класифікацію професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва.

4. Теоретично обґрунтовуючи третю педагогічну умову, П. М. Магда запропонувала її в такому формулюванні – орієнтація позааудиторної роботи зі студентською молоддю на створення такого середовища взаємодії викладача і студентів шляхом поєднання різних форм і методів виховної діяльності, що забезпечує професійне становлення та саморозвиток майбутніх учителів музичного мистецтва. Бажано було пояснити, на створення якого саме середовища повинна бути зорієнтована позааудиторна робота, та теоретично обґрунтувати, чому зазначена умова спрямована на забезпечення професійного становлення й саморозвиток майбутніх учителів музичного мистецтва.

5. Авторка, називаючи предмети соціально-гуманітарного циклу, у процесі вивчення яких здійснювалося формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва, обирає такі: культурологія, соціологія, основи філософських знань, основи екології, педагогіка і психологія, історія України. Поняття «цінності» розглядається й у курсі етики та естетики, які, на нашу думку, теж варто було додати до цього переліку, оскільки вони містять потужний аксіологічний потенціал.

6. Визнаючи загалом грамотний і логічний стиль викладу тексту дисертації, зауважимо, що в роботі трапляються окремі огріхи орфографічного та стилістичного характеру.

Зауважене не знижує загальної позитивної оцінки дисертації як цілісного, логічно довершеного наукового доробку.

Загалом дисертаційна робота «Формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і

науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9 – 18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), а її авторка – Магда Поліна Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

декан факультету іноземних мов

ДЗ «Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка»,

доктор педагогічних наук, професор

С. О. Шехавцова

